

S.RAHMANINOVNING “Я ОПЯТЬ ОДИНОК” ROMANSINING KONSERTMEYSTERLIK MAHORATI SINFIDAGI TALQINI

<https://doi.org/10.70728/orien.v07.i05.051>

Sattorov Dilshodjon Akrom o‘g‘li
O‘zbekiston davlat konservatoriyasi

Annotatsiya: Mazkur maqolada Sergey Rahmaninovning “Я опять одинок” romansining konsertmeysterlik mahorati sinfidagi talqini masalalari tahlil qilinadi. Asarda romans janrining badiiy-estetik xususiyatlari, vokal va fortepiano partiyalarining o‘zaro uyg‘unligi hamda ijrochilikdagi emotsional ifoda vositalari yoritilgan. Shuningdek, konsertmeysterning vokal ijrochisi bilan hamkorlik jarayonida frazalash, dinamika, agogika va ansambl uyg‘unligini ta’minlashdagi o‘rni ochib beriladi. Romansni talqin etishda musiqiy obraz, psixologik kechinmalar va romantik uslubning ijrochilikdagi ahamiyati ilmiy-nazariy jihatdan asoslanadi.

Kalit so‘zlar: Sergey Rahmaninov, “Я опять одинок” romansi, konsertmeysterlik mahorati, romans janri, vokal ijrochilik, fortepiano partiyasi, ansambl uyg‘unligi, emotsional ifoda, romantizm uslubi, musiqiy obraz

INTERPRETATION OF S. RAKHMANINOV’S ROMANCE “YA OPYAT ODYNOK” IN THE CONCERTMASTER’S MASTERY CLASS

Sattorov Dilshodjon Akrom ugli
State Conservatory of Uzbekistan

Abstract: This article analyzes the interpretation of Sergei Rakhmaninov’s romance "Ya opyat odinok" in the concertmaster’s mastery class. The work highlights the artistic and aesthetic features of the romance genre, the harmony of vocal and piano parts, and the means of emotional expression in performance. It also reveals the role of the concertmaster in ensuring phrasing, dynamics, agogics, and ensemble harmony during the collaboration process with the vocal performer. In the interpretation of romance, the significance of the musical image, psychological experiences, and romantic style in performance is scientifically and theoretically substantiated.

Keywords: Sergei Rakhmaninov, "Ya opyat odinok" romance, concertmaster’s skill, romance genre, vocal performance, piano part, ensemble harmony, emotional expression, romantic style, musical image

Kirish. Jahon musiqa madaniyatida romans janri inson ruhiy kechinmalarini nozik badiiy vositalar orqali ifodalovchi yetakchi vokal janrlardan biri sifatida alohida ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa, rus mumtoz vokal musiqasi taraqqiyotida Sergey Rahmaninov ijodi o'zining chuqur lirizmi, psixologik teranligi hamda boy musiqiy ifoda vositalari bilan ajralib turadi. Bastakorning romanslari nafaqat vokal ijrochilik san'atining yuksak namunasi, balki konsertmeysterlik mahoratini shakllantirishda ham muhim pedagogik manba hisoblanadi. Shu jihatdan "Я опять одинок" romansi musiqiy mazmunining dramatik-emotsional boyligi, vokal va fortepiano partiyalarining o'zaro uyg'unligi hamda ijrochilikdagi murakkab talqin xususiyatlari bilan alohida e'tiborni tortadi.

Bugungi kunda musiqa ta'limi tizimida bo'lajak konsertmeysterlarni tayyorlash jarayonida badiiy talqin masalalariga ilmiy-metodik yondashuv asosida e'tibor qaratish dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi. Chunki konsertmeyster faoliyati oddiy jo'rnavozlikdan iborat bo'lmay, balki vokal ijrochining badiiy niyatini chuqur his qilish, musiqiy obrazni yaratishda hamkorlikni ta'minlash hamda asarning emotsional dramaturgiyasini ochib berishni talab qiladi. Ayniqsa, Rahmaninov romanslarini ijro etishda fortepiano partiyasi mustaqil badiiy qatlam sifatida namoyon bo'lib, konsertmeysterdan yuqori texnik tayyorgarlik, stilistik tafakkur va ansambl sezgirligini talab etadi.

"Я опять одинок" romansida yolg'izlik, ichki iztirob va ruhiy kechinmalar romantik uslubga xos musiqiy ifoda vositalari orqali chuqur yoritilgan. Asarda vokal melodiyaning lirizmi fortepiano jo'rligidagi garmonik va fakturaviy rang-baranglik bilan uyg'unlashib, yaxlit dramatik obrazni yuzaga keltiradi. Shu sababli ushbu romansni konsertmeysterlik mahorati sinfida o'rganish talabalarda musiqiy tafakkur, badiiy did, eshituv madaniyati va ansambl ko'nikmalarini rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu ishimizdning maqsadi Sergey Rahmaninovning "Я опять одинок" romansini konsertmeysterlik mahorati nuqtai nazaridan tahlil qilish, uning ijrochilik xususiyatlari hamda badiiy talqin mezonlarini ilmiy asosda yoritishdan iborat. Shuningdek, maqolada romansni ijro etish jarayonida konsertmeysterning ansambl uyg'unligini ta'minlash, vokal partiya bilan ishlash va musiqiy obrazni yaratishdagi o'rni tahlil qilinadi.

S. Rahmaninovning "Я опять одинок" romansi rus vokal lirikasining psixologik chuqurlikka ega namunalaridan biri sifatida konsertmeysterlik mahorati nuqtai nazaridan alohida tahlilni talab qiladi. Ushbu asarda vokal partiya va fortepiano jo'rliigi oddiy "kuylovchi-jo'rnavoz" munosabatida emas, balki yagona badiiy-dramaturgik jarayon sifatida namoyon bo'ladi. Romans mazmunida yolg'izlik, ichki iztirob, ruhiy bo'shliq va dramatik kechinmalar asosiy obrazlar tizimini tashkil etadi. Shu sababli asarni ijro etishda konsertmeyster faqat ritmik va garmonik tayanchni

ta'minlovchi ijrochi emas, balki musiqiy obrazni shakllantiruvchi faol hamkor sifatida ishtirok etadi.

М. С. и А. М. Керзанны

Я ОПЯТЬ ОДИНОК

Ноты с сайта - www.notarhiv.ru

Слова И. БУНИНА (из Шевченко)

Соч 26 № 9

Allegro ♩=100

Как свет-ла,

как на-ряд - на вес-на!..

rit. *dim.*

dim.

p.

Rahmaninov romanslarining muhim xususiyatlaridan biri - fortepiano partiyasining badiiy jihatdan mustaqil va mazmunan serqatlam bo'lishidir. "Я опять одинок" romansida ham fortepiano jo'rliqi vokal matn mazmunini chuqurlashtiruvchi, ruhiy holatni ifodalovchi va asarning emotsional muhitini yaratib beruvchi vosita sifatida xizmat qiladi. Undagi garmonik o'zgarishlar, fakturaviy zichlik, registrlar almashinuvi va dinamik tuslanishlar qahramonning ichki kechinmalarini musiqiy jihatdan ochib beradi. Shu nuqtai nazardan, konsertmeyster fortepiano partiyasini mexanik tarzda emas, balki poetik matn mazmuni va vokal intonatsiya bilan uzviy bog'liq holda talqin qilishi zarur.

Romans janrining nazariy mohiyatida soʻz va musiqaning birligi yetakchi oʻrin tutadi. Ayniqsa, Rahmaninov ijodida sheʼriy matnning psixologik mazmuni musiqiy dramaturgiya orqali chuqur ifodalanadi. “Я опять одинок” romansida “yolgʻizlik” obrazi faqat matn orqali emas, balki intonatsion rivoj, garmonik taranglik va fortepiano fakturasidagi ichki harakat orqali ham yoritiladi. Vokal partiyadagi choʻzilgan frazalar, ohangning iztirobli yoʻnalishi, kulminatsiyaga tomon bosqichma-bosqich intilishi asar qahramonining ichki monologini eslatadi. Bunday holatda konsertmeyster vokalchi nafas olishi, frazani qurishi va emotsional urgʻularni belgilashiga nihoyatda sezgir yondashishi lozim.

Konsertmeysterlik talqinida ansambl uygʻunligi asosiy nazariy mezonlardan biri hisoblanadi. Romans ijrosida vokalchi yetakchi obrazni soʻz va kuy orqali ochsa, konsertmeyster ushbu obrazning psixologik fonini yaratadi. Bunda har ikki ijrochining umumiy nafas, umumiy temp, umumiy dinamika va umumiy badiiy maqsad asosida harakat qilishi zarur. Ayniqsa, Rahmaninov musiqasida agogik erkinlik, yaʼni tempning tabiiy kengayishi yoki qisqarishi muhim ifoda vositasi hisoblanadi. Shuning uchun konsertmeyster vokalchini qatʼiy metrik doiraga solib qoʻymasligi, aksincha, uning badiiy nafasiga moslashgan holda musiqiy jarayonni boshqarishi kerak.

Asarning garmonik tahlili ham konsertmeysterlik talqini uchun muhim ahamiyatga ega. Rahmaninov romanslarida garmoniya koʻpincha obrazning ichki holatini ifodalovchi asosiy vosita boʻlib xizmat qiladi. “Я опять одинок” romansida minor tuslari, xromatik harakatlar, kutilmagan modulyatsion burilishlar va dissonansli ohangdoshliklar ruhiy beqarorlik hamda ichki iztirobni kuchaytiradi. Konsertmeyster ushbu garmonik oʻzgarishlarni sezgirlik bilan ajratib koʻrsatishi, har bir akkordning emotsional vazifasini anglagan holda ijro qilishi lozim. Ayniqsa, kulminatsion nuqtalarda garmonik taranglikni oshirib borish va keyingi pasayishlarda ruhiy boʻshash holatini ifodalash asarning badiiy taʼsirchanligini kuchaytiradi.

Fakturaviy jihatdan qaralganda, fortepiano partiyasi romansning dramatik rivojida muhim vazifa bajaradi. Undagi akkordli tuzilmalar, arpedjioli harakatlar, ichki ovozlar va bass chizigʻi vokal partiya bilan uzviy muloqotga kirishadi. Konsertmeyster uchun bu jarayonda ovozlar muvozanatini toʻgʻri belgilash muhimdir. Forteplano partiyasi vokalchini bosib ketmasligi, biroq oʻzining badiiy mustaqilligini ham yoʻqotmasligi kerak. Ayniqsa, past registrdagi ogʻir akkordlar yolgʻizlik va iztirob obrazini kuchaytirs, yuqori registrdagi nozik ohanglar ichki iztirobning lirizmini ifodalaydi. Shu sababli registrlar oʻrtasidagi rang-baranglikni his qilish konsertmeysterlik mahoratining muhim belgilaridan biridir.

Dinamik talqin ham ushbu romansning nazariy tahlilida alohida oʻrin egallaydi. Rahmaninov musiqasida dinamika faqat ovoz balandligi emas, balki obrazning ichki rivojini koʻrsatuvchi dramaturgik vositadir. “Я опять одинок” romansida piano va

pianissimo holatlari yolg'izlik, ichki sukut va ruhiy iztirobni ifodalasa, forte va kulminatsion kuchayishlar qahramon qalbidagi norozilik, iztirob va hissiy portlashni namoyon qiladi. Konsertmeyster dinamik o'sish va pasayishlarni vokal fraza bilan muvofiqlashtirishi, har bir emotsional burilishni fortepiano tembri orqali qo'llab-quvvatlashi kerak.

Agogika, ya'ni ijro jarayonidagi nozik temp erkinliklari Rahmaninov romanslarini talqin etishda muhim omildir. Bunday asarlarda metronomik qat'iylik badiiy mazmunni cheklab qo'yishi mumkin. Shu bois konsertmeyster rubato, ritardando, accelerando kabi ifoda vositalaridan vokal partiyaning tabiiy nutqiy ohangi va she'riy matn urg'ulariga mos holda foydalanishi zarur. Bunda asosiy masala - erkinlik va tartib o'rtasidagi muvozanatni saqlashdir. Haddan tashqari erkin ijro ansambl yaxlitligini buzishi, ortiqcha qat'iylik esa romansning lirizmini susaytirishi mumkin.

Romansning vokal partiyasi nutqiy intonatsiya va kuylanuvchanlikning uyg'unligiga asoslangan. Bu esa konsertmeysterdan she'riy matn mazmunini chuqur tushunishni talab etadi. Vokalchi har bir so'z orqali qahramon ruhiyatini ochib bersa, konsertmeyster ushbu so'zlarning emotsional ohangini fortepiano vositasida kengaytiradi. Masalan, yolg'izlikni bildiruvchi satrlar ijrosida tembrning xiraligi, tovushning yumshoqligi va pedalning ehtiyotkor ishlatilishi talab etiladi. Izitirob kuchaygan joylarda esa fortepiano jo'rliigi yanada zichroq, keskinroq va dramatikroq tus olishi mumkin.

Pedalizatsiya masalasi ham konsertmeysterlik talqinining muhim nazariy-amaliy jihatlaridan biridir. Rahmaninov fortepiano uslubida pedal tovush rangini boyituvchi asosiy vositalardan biri hisoblanadi. Biroq romans ijrosida pedal haddan tashqari ko'p ishlatilsa, vokal matnning aniqligi va garmonik tozalikka putur yetishi mumkin. Shuning uchun konsertmeyster pedalni garmonik o'zgarishlar, vokal fraza va akustik sharoitga mos ravishda qo'llashi lozim. Yarim pedal, kechiktirilgan pedal va tez-tez yangilanadigan pedal usullari asarning nozik ranglarini ochishda samarali vosita bo'lib xizmat qiladi.

Konsertmeysterlik sinfida ushbu romansni o'rganish jarayoni talabalarda bir necha muhim ijrochilik kompetensiyalarini shakllantiradi. Birinchidan, ular vokal ijrochining nafas olishi, diksiya va frazalashiga moslashishni o'rganadilar. Ikkinchidan, fortepiano partiyasining badiiy mustaqilligini anglab, uni ansambl kontekstida talqin qilish ko'nikmasini egallaydilar. Uchinchidan, romantik uslubga xos emotsional chuqurlik, rubato, rang-barang dinamika va garmonik sezgirlikni amaliy ijroda qo'llash malakasi rivojlanadi. To'rtinchidan, talabalarda musiqiy matnni tahliliy o'qish, obrazni aniqlash va ijro rejasini ishlab chiqish qobiliyati takomillashadi.

Nazariy jihatdan ushbu romansni tahlil qilishda “matn - vokal intonatsiya - fortepiano fakturasi - badiiy obraz” tizimi asosiy metodologik yondashuv sifatida qaralishi mumkin. Chunki romansda har bir musiqiy unsur alohida emas, balki yagona badiiy maqsadga xizmat qiladi. She’riy matn mazmuni vokal intonatsiyada mujassam bo’ladi, vokal intonatsiya esa fortepiano jo’rligi orqali psixologik chuqurlikka ega bo’ladi. Natijada konsertmeyster asarning ichki dramaturgiyasini anglagan holda ijroga kirishgandagina romansning badiiy mazmuni to’liq ochiladi.

Shunday qilib, S. Rahmaninovning “Я опять одинок” romansi konsertmeysterlik mahorati sinfida nafaqat ijro texnikasini rivojlantirish, balki talabalarda badiiy tafakkur, ansambl madaniyati, psixologik sezgirlik va stilistik idrokni shakllantirish uchun muhim o’quv materialidir. Ushbu asar ustida ishlash jarayonida konsertmeyster vokalchi bilan ijodiy hamkorlikni yo’lga qo’yadi, musiqiy obrazni chuqur talqin qiladi va romans janrining nozik badiiy imkoniyatlarini ochib beradi. Shu bois “Я опять одинок” romansining nazariy tahlili konsertmeysterlik san’atining mazmun-mohiyatini anglashda, ijrochilik mahoratini takomillashtirishda hamda vokal-forteplano ansamblining pedagogik ahamiyatini yoritishda muhim ilmiy-amaliy ahamiyat kasb etadi.

S.Rahmaninovning “Я опять одинок” romansi konsertmeysterlik mahorati nuqtai nazaridan murakkab va chuqur badiiy talqinni talab qiluvchi vokal asarlardan biri hisoblanadi. Ushbu romansda vokal partiya va fortepiano jo’rligi o’zaro chambarchas bog’langan bo’lib, yagona musiqiy-dramaturgik tizimni tashkil etadi. Asarning emotsional mazmuni, psixologik teranligi va romantik uslubga xos ifoda vositalari konsertmeysterdan yuqori darajadagi texnik tayyorgarlik, stilistik tafakkur hamda ansambl sezgirligini talab qiladi. Romans ijrosida fortepiano partiyasi oddiy jo’rnavozlik vazifasini emas, balki mustaqil badiiy qatlam vazifasini bajaradi. Aynan

fortepiano fakturasi, garmonik rivoj, dinamika va agogik o'zgarishlar orqali asarning ichki drammatizmi va qahramon ruhiyati yanada chuqur ochib beriladi. Shu sababli konsertmeyster ijro jarayonida vokal partiya bilan uyg'unlikni saqlagan holda musiqiy obrazning psixologik mohiyatini yoritishi muhim ahamiyat kasb etadi.

Xulosa

Maqolada romansning nazariy va ijrochilik jihatlarini o'rganish asosida konsertmeysterlik san'atida frazalash, rubato, dinamika, pedalizatsiya va ansambl uyg'unligi asosiy talqin mezonlari ekanligi aniqlandi. Ayniqsa, Rahmaninov romanslarini ijro etishda vokalchi va konsertmeyster o'rtasidagi ijodiy hamkorlik asarning badiiy ta'sirchanligini belgilovchi muhim omil hisoblanadi. Konsertmeyster vokal ijrochining nafas olishi, emotsional urg'ulari va nutqiy intonatsiyasiga mos ravishda fortepiano partiyasini talqin qilgandagina romansning to'liq badiiy mazmuni ochiladi.

Shuningdek, "Я опять одинок" romansini konsertmeysterlik mahorati sinfida o'rganish talabalar ijrochilik kompetensiyalarini rivojlantirishda samarali pedagogik vosita ekanligi kuzatildi. Ushbu asar orqali talabalarda romantik uslubni his qilish, musiqiy obraz yaratish, vokal-forteplano ansamblida ishlash, emotsional ifodadorlik va tahliliy tafakkur ko'nikmalari shakllanadi. Bu esa bo'lajak konsertmeysterlarning kasbiy tayyorgarligini takomillashtirishda muhim ahamiyatga ega. Demak, Sergey Rahmaninovning "Я опять одинок" romansi konsertmeysterlik mahoratini rivojlantirish, ansambl madaniyatini shakllantirish hamda vokal ijrochilikdagi badiiy talqin tamoyillarini o'rganishda muhim ilmiy-amaliy manba sifatida xizmat qiladi. Ushbu romansning chuqur musiqiy va psixologik mazmuni konsertmeysterlik san'atining estetik mohiyatini ochib berishda alohida pedagogik va ijodiy ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Сергей Рахманинов. Романсы для голоса и фортепиано. - Москва: Музыка, 1982.
2. Юрий Келдиш. История русской музыки. - Москва: Академия наук СССР, 1980.
3. Вера Брюсова. Сергей Рахманинов: Жизнь и творчество. - М.: Советский композитор, 1976.
4. Генрих Нейгауз. Об искусстве игры на фортепиано. - Москва: Музыка, 1988.
5. Алексей Николаев. Вокальная лирика Рахманинова и проблемы интерпретации. - М.: Композитор, 1990.
6. Мария Юдина. Материалы, статьи, воспоминания. - М.: Советский композитор, 1989.

7. Тамара Визель. Камерно-вокальное творчество Рахманинова. - Санкт-Петербург: Композитор, 2004.
8. Светлана Савенко. Интерпретация вокальной музыки в классах концертмейстерского мастерства. - Москва: Музыка, 2010.